

RSV debat

De bijdrage van de VVD-woordvoerder Dick Dees aan het debat over de enquête inzake RSV is er deze week in eerste instantie op gericht geweest een aantal correcties aan te brengen in het beeld, dat rondom RSV en het regeringsbeleid terzake is ontstaan. Voorts is getracht conclusies en lering te trekken uit het voortreffelijke werk van de Commissie.

Maatschappelijke en politieke context

Het resultaat van achttien jaar scheepsbouwbeleid is pover en juist omdat de Commissie over dit beleid zulke indringende conclusies trekt, moeten die conclusies en het werk van de Commissie zelf door de Kamer worden getoetst.

Als een rode draad door het rapport loopt de constatering, dat het overheidsbeleid en het concernbeleid hebben gefaald. De VVD is het daarmee eens, want de feiten wijzen het uit:

- Onrendabele productiecapaciteit is te lang en uiteindelijk tevergeefs en tegen hoge kosten in stand gehouden;
- Ondanks dit alles liep het aantal arbeidsplaatsen terug van 30.000 in 1975 naar 12.000 in 1983;
- Er zijn enorme bedragen aan publieke middelen besteed, waarmee de criteria voor steun aan individuele bedrijven sterk zijn overschreden (bijvoorbeeld het bedrag per arbeidsplaats).

Niettemin moet de constatering van dit falen ook in een bredere context worden geplaatst.

In de eerste plaats moet worden vastgesteld, dat van de 117 bedrijven, die eens het RSV-concern uitmaakten, enkele zijn verdwenen. De Enquêtecommissie constateert zelf, dat het is gelukt langs de weg van surséance van betaling „de voornaamste werkmaatschappijen van RSV en een groot aantal kleinere bedrijven in stand te houden...“ Natuurlijk heeft er wel een enorm verlies aan arbeidsplaatsen plaatsgevonden en heeft het veel overheidsgeld gekost, maar ons land beschikt nog over productiecapaciteit en velen verdienen nog hun brood in deze sector.

In die bredere context past ook de constatering, dat in de jaren zeventig een ander beleid ten aanzien van RSV nauwelijks haalbaar was. Het RSV-drama is symptomatisch voor de beleidsillusies die vanaf het begin van de jaren zeventig in stand werden gehouden. Met name het kabinet Den Uyl getuigde van volstrekt overspannen verwachtingen van de rol van de overheid!

De collectieve sector had voorrang boven financiële en economische overwegingen, er heerste een slecht ondernemingsklimaat en de sanerende werking van het marktmechanisme werd gedeeltelijk uitgeschakeld. Overheidssteun aan individuele bedrijven nam gigantisch toe. De effecten van dat beleid zijn pas jaren later zichtbaar geworden.

De VVD-fractie heeft kritiek op de Commissie omdat zij het beleid te weinig in de sfeer van de tijd en in de maatschappelijke en politieke samenhang plaatst waarin het thuishoort. De kritiek die nu op Minister Van Aardenne

De volledige tekst van de inbreng van VVD-woordvoerder Dick Dees aan het RSV-debat is voor abonnees van de VVD-Expresse gratis te verkrijgen.

Schrijf een briefkaart aan de redactie:

VVD-Expresse,
Postbus 20018, 2500 EA 's-Gravenhage,

vermeld hierop uw naam en adres, u krijgt deze bijdrage dan per omgaande toegezonden.

wordt uitgesproken is daarom zo navrant, omdat hij als Kamerlid en als Minister voortdurend en consequent een ander beleid heeft bepleit en gerealiseerd.

Sociale overwegingen, vertegenwoordigd door vakbeweging en ook door politici, hadden vaak de overhand. Behoud van arbeidsplaatsen was in de jaren zeventig een legitieme doelstelling, de meerderheid in de Kamer wilde dat.

De politieke en sociale mechanismen, die de beleidsbeslissingen destijds hebben beïnvloed, worden in het rapport onvoldoende ontrafeld.

Een derde punt is, dat als een falend beleid wordt geconstateerd, men ook bereid moet zijn beleidsalternatieven aan een beoordeling te onderwerpen. Hier en daar is dat ook gebeurd, maar niet consequent. Zo blijft een waardering van de saneringsplannen van Stikker (1973) en Van Aardenne (1978) uit. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid van een positieve beslissing inzake kernenergie en leveranties aan Zuid-Afrika (in plaats van de negatieve en door partij-politiek bepaalde non-beslissingen van het kabinet Den Uyl). En in 1980 was er ook nog het plan voor meer geld voor de ROS, van PvdA en CDA, tegen de wil van het kabinet en de VVD.

Zou tenslotte een ander beleid tot betere resultaten hebben geleid? Men zou daarvoor bijvoorbeeld ook naar het buitenland kunnen kijken, waar in dezelfde periode ook massale verliezen aan arbeidsplaatsen werden geboekt. Zou een alternatief beleid beter gewerkt hebben?

In de politieke en maatschappelijke context van het falende beleid speelt natuurlijk ook de Kamer een grote rol. Een van de ernstigste bezwaren tegen het rapport is, dat het de rol van de Kamer absoluut onderbelicht. Zo hebben externe deskundigen het concernbeleid in twintig deelrapporten geanalyseerd, maar is het functioneren van de Kamer niet grondig bloot gelegd.

Zorgvuldigheid

In het algemeen vindt de VVD, dat de Commissie nauwgezet heeft geopereerd. Maar op enkele punten komt de VVD tot een andere opvatting. Dat betreft met name de 1-juni brief over het voor rekening nemen van de Staat van de grote scheepsbouw.

Bij het onderzoek in deze zaak is de Commissie niet helemaal zorgvuldig genoeg te werk gegaan en zijn de conclusies dan ook aanvechtbaar. De Commissie concludeert, dat het hier gaat om een solo-actie van Minister Van Aardenne. Dit wordt opgemaakt uit de persoonlijke interpretatie van de Commissievoorzitter Van Dijk van de notulen van de Ministerraad.

De Minister-President heeft zelf ook aan de voorzitter uittreksels van die notulen beschikbaar gesteld, maar daarop zijn de conclusies van de commissie niet gebaseerd. We weten niet, waarom de uittreksels van de Minister-President voor de voorzitter onaanvaardbaar waren.

Vervolgens heeft de enquêtecommissie openbare conclusies getrokken op basis van de persoonlijke (niet-openbare) bevindingen van de voorzitter. De conclusies van de commissie zijn dus niet controleerbaar.

Tegenover de onbekende bevindingen van de voorzitter staan andere opvattingen van de heren Lubbers, Van Aardenne, Van Agt, Andriessen en Wiegel. Naar de opvatting van de VVD-fractie had de commissie niet mogen verzuimen andere betrokken bewindslieden te horen.

Er zijn voldoende aanwijzingen, dat kabinet en Kamer voldoende waren geïnformeerd en na 1 juni 1979 heeft geen enkele Minister aanleiding gevonden om die brief te bekritisseren voor wat betreft de rechtsgeldigheid of de besluitvormingsprocedures.

Het beeld, dat de Commissie oproept van een eigenmachtige beslissing van Minister Van Aardenne klopt niet.

Lessen voor de toekomst

In de eerste plaats moet verwezen worden naar het gehele klimaat in de jaren zeventig. Daarbij mogen ook wij niet blind zijn voor het feit, dat de VVD zelf haar oordeel over de algemene economische politiek te laat op de RSV-situatie heeft toegepast.

In die jaren al heeft de VVD steeds naar voren gebracht, dat individuele bedrijfssteun concurrentievervalsing betekent, dat het de individuele verantwoordelijkheid van het bedrijf ondermijnt, dat het bureaucratisch is en leidt tot een ongewenste vermenging van belangen, invloeden en verantwoordelijkheden.

Voor RSV waren er echter steeds belangrijke argumenten te vinden:

- de opvatting dat havens niet zonder reparatiecapaciteit kunnen en dat die niet los is te zien van nieuwbouw;
- de overtuiging dat sluiting van werven in sociaal opzicht hard zou aankomen in de werk- en woongemeenschappen binnen Rotterdam en Amsterdam;
- behoud van productiecapaciteit en werkgelegenheid.

Feitelijk staat echter vast, dat de VVD vanaf 1980 voor een andere lijn koos, toen wij samen met het kabinet een motie van CDA en PvdA om meer steun in de ROS te steken trokserden. Ten aanzien van het steunbeleid moeten we echter voorzichtig zijn met conclusies voor de toekomst. Vaak lenen de bevindingen zich niet voor generalisatie. We zijn het echter met de enquêtecommissie eens als zij constateert, dat steunoperaties, die niet voldoende zakelijk zijn onderbouwd, leiden tot herhalingen, waarin regering en bedrijf steeds meer elkaars gevangene worden. Ook kunnen wij met de commissie constateren, dat in het RSV geval sociale overwegingen de hoofdrol hebben gespeeld.

De VVD blijft bij het standpunt, dat individuele steunverlening aan bedrijven in beginsel moet worden afgewezen, tenzij op bedrijfseconomische gronden kan worden aangetoond, dat er toekomstperspectief is.

De regering heeft al belangrijke koerswijzigingen ingezet:

- meer aandacht voor geavanceerde bedrijven in plaats van voor verouderde;
- verscherping en objectivering van de criteria en minder financiële middelen voor individuele steun;
- invoering van de zogenaamde „herstelfinanciering”, die bij steunoperaties de overheid op afstand houdt en leidt tot een meer zakelijke beoordeling.

De controlerende taak van de Kamer

In de eerste plaats moet worden vastgesteld, dat de Kamer zelf nadruk legde op de beïnvloeding van het regeringsbeleid, het meeregeren, en minder op het controleren.

Vooral het budgetrecht is weinig tot zijn recht gekomen en de Kamer zal naar middelen moeten zoeken daarin voor de toekomst verandering te brengen.

Zelf heeft de Kamer haar controlefunctie verwaarloosd. Er is bijvoorbeeld nooit een financiële verslaglegging gevraagd, de informatieplicht van de regering werd onvoldoende benut en er werden geen beleidseffectrapportages gevraagd. Wie de Handelingen naleest en de talloze moties inventariseert, komt tot de conclusie, dat de Kamer was geïnteresseerd in uitoefening van macht, beïnvloeding van beleid, het vragen om meer geld en het langer openhouden van onrendabele productiecapaciteit en niet in een goede controle op het beleid.

Er zijn allerlei suggesties gedaan over uitbreiding van het Kamer-apparaat. De VVD zal deze suggesties op hun merites beoordelen. Maar we vragen ons tegelijkertijd wel af, wat zo'n uitbreiding baat, zolang de Kamer niets verandert in haar politieke cultuur. De Kamer is net zo sterk of zwak als ze zelf wil zijn.

De Kamer moet zich meer met hoofdlijnen bezighouden en niet ten onder gaan aan eigen vlijt. De Kamer richt wellicht te veel aandacht aan beïnvloeding van het beleid tot in details, terwijl controle op de uitvoering en evaluatie van het effect van het beleid wel eens achterwege blijft.

De VVD-fractie geeft de suggestie om de Commissie voor de werkwijze van de Kamer en de Commissie voor de Rijksuitgaven samen te laten onderzoeken naar de mogelijkheden om de rol van de Kamer te verbeteren in de drie relevante fasen, die zijn aan te wijzen, namelijk beleidsvoorbereiding en besluitvorming, de beleidsuitvoering en ten derde de beleidsevaluatie. Per afzonderlijke fase kan worden bezien of en hoe de positie en het functioneren van de Kamer kan worden verbeterd. Op dit punt heeft de VVD een motie ingediend.

Nut en functie van de enquête

De enquête is in feite een novum. Als bezwaar is wel geopperd, dat de Kamer rechter in eigen zaak zou spelen. Dat hoeft echter geen doorslaggevend bezwaar te zijn, omdat dan immers overheidsbeleid, waarbij de Kamer doorgaans is betrokken, nooit meer onderwerp van een enquête zou kunnen zijn.

Bovendien kan de Kamer zelf natuurlijk toch ook wel streven naar een zo zuiver mogelijke beoordeling, waardoor het bezwaar enigszins wordt geneutraliseerd.

Een tweede vraagpunt kan zijn, dat onbedoeld de enquête een rechtbankfunctie heeft gehad. De opdracht van de commissie was niet om naar „schuldigen” te zoeken. In de publieke opinie is dat beeld echter wel ontstaan. De televisie-uitzendingen hebben dat beeld versterkt.

Deze kanttekeningen nemen niet weg, dat deze enquête heeft aangetoond, dat het enquêterecht tal van functies kan vervullen:

- een instrument tot het vergaren van informatie;

- een controlemiddel;
- een vorm van verslaglegging (feitelijk en financieel);
- een beleidsevaluatie;
- het kan een instrument zijn voor preventie, de lessen voor de toekomst.

Vanwege deze functies staat de VVD-fractie, ondanks de belangrijke kanttekeningen bij onderdelen van het rapport er toch overwegend positief tegenover.

(Voor nadere informatie: drs. D.J.D. Dees, tel. 070-614911, tst. 2086.)

VVD-fractie: geen gratis heroïne-verstrekking

Op 4 februari vond in de vorm van een Uitgebreide Commissie Vergadering de behandeling plaats van de begrotingshoofdstukken Justitie en WVC over het drugsbeleid. Door onze woordvoerder Huub Jacobse werd daarin onderstreept dat de drugsverslaving diepe en vernielende sporen trekt in de Nederlandse samenleving.

Door de openheid van onze grenzen, relatief lage strafmaat en humane straftenuitvoerlegging heeft in het verleden de internationaal georganiseerde handel in harddrugs nogal eens het oog op Nederland laten valen als een „geschikt verkoop- en distributiecentrum“. In het verleden kwam daar nog bij dat het Nederlandse politie-apparaat grote problemen had een goede greep te krijgen op de operaties van die misdaadssyndicaten.

Harddrugsverslaafden hebben in veel gevallen de keus uit drie middelen om aan de benodigde gelden (honderden guldens per dag) te komen:

1. Prostitutie. Het verschijnsel van heroïneprostitutie heeft in enkele grote steden afschuwelijke vormen aangenomen. Daarbij zijn vaak zeer jonge kinderen betrokken.
2. Anderen verslaafd maken. De verslaafde die kans ziet enkele anderen verslaafd te maken kan als kleine handelaar gaan optreden om daarmee zelf goedkoop aan heroïne of cocaïne te komen.
3. Criminaliteit. Inbraken, tassenroof, het vervalsen van cheque's, het openbreken van geparkeerde auto's, het zijn allemaal vormen van criminaliteit die in de laatste jaren een onrustbarende omvang hebben gekregen.

Een effectief en samenhangend bestrijdingsbeleid zou moeten beginnen met meer aandacht voor preventie. Een goede voorlichting in bedreigde leeftijdsgroepen, ouders en anderen is geboden. Daarnaast zal ervoor moeten worden gezorgd dat verslaafden snel en efficiënt medisch kunnen worden opgevangen. Ons bereiken nog regelmatig klachten van vertwijfelde ouders die voor een verslaafd kind niet of pas op langere termijn een passend onderdak weten te vinden. Ook aan de nazorg van jonge mensen die van hun verslaving zijn genezen, valt nog veel te verbeteren.

Van essentiële betekenis is natuurlijk ook de harde en efficiënte bestrijding van de handel, die door de VVD wordt beschouwd als een van de zwaarste vormen van criminaliteit. In de onlangs gepubliceerde nota van de VVD-kamerfractie wordt daaraan terecht grote aandacht besteed.

Enig opzien baarde onlangs het plan van het Gemeentebestuur van Amsterdam om heroïne te gaan gebruiken bij de opvang van een aantal ernstig drugsverslaafden. In samenhang daarmee heeft de VVD-fractie zich duidelijk en kernachtig uitgesproken:

1. De VVD is tegen gratis heroïneverstrekking.

2. De VVD-fractie is tegen legalisering van harddrugs.
3. De VVD-fractie is voor handhaving en naleving van het Enkelvoudig Verdrag.
4. Het medisch gebruik van farmaceutica bij de behandeling van patiënten is, binnen de grenzen van de bestaande wetgeving en internationale verplichtingen, een verantwoordelijkheid van de medici, niet van de overheid.

De ernst van de problemen die samenhangen met harddrugsverslaving is groot. Zowel Gemeentebesturen als Rijksoverheid dragen hier een grote verantwoordelijkheid.

(Voor nadere informatie: H. Jacobse, tel. 070-614911, tst. 2113.)

Het Strategisch Defensie Initiatief

Veel aandacht wordt in deze maanden besteed aan het zogenaamde Strategisch Defensie Initiatief (SDI; populair aangeduid als „Star Wars“) van de Amerikaanse regering. Er zijn in de VS immers gelden uitgetrokken voor onderzoek naar de mogelijkheden van verdediging – in de ruimte – tegen vijandelijke raketten. Hierbij dient te worden bevestigd dat het gaat om een onderzoek. Daarbij dient ook voor ogen gehouden te worden dat de Sovjet-Unie reeds een beperkt anti-raket-systeem rond Moskou heeft opgebouwd, een operationeel anti-satelliet-wapen in de ruimte heeft, een bij een anti-raket-systeem passende radarinstallatie in Centraal-Siberië bouwt, en uitgebreid onderzoek doet naar de mogelijkheden van laser als wapen.

Ongetwijfeld heeft Reagans aankondiging van het onderzoek naar een anti-raket-verdediging bijgedragen aan het besluit van de Sovjet-Unie om de onderhandelingen met de VS over kernwapens (nu inclusief „Star Wars“) weer te hervatten. De USSR vreest wellicht, de eigen voorsprong op het gebied van ruimtewapens te verliezen en vreest eveneens dat door een Amerikaans anti-raket-systeem de Sovjet Unie kwantitatieve overmacht aan nucleaire wapens zijn betekenis zal kunnen verliezen.

De VVD is vooral geïnteresseerd in het element van wapenbeheersing dat aan het Strategisch Defensie Initiatief kan zijn verbonden – er wordt nu immers weer over de kernbewapening gesproken nadat eind 1983 de Sovjet-Unie was weggelopen uit de belangrijkste onderhandelingsfase. Vooralsnog wenst de VVD het Amerikaanse onderzoek vooral te benaderen vanuit een open instelling, waarbij kritische vragen over SDI worden gesteld. Tijdens de behandeling van het NAVO-deel van de begroting stelde de VVD-woordvoerder dat een Amerikaanse SDI in de toekomst alleen opgesteld dient te worden, indien op alle volgende vijf vragen een positief antwoord is gegeven:

1. Werkt het?
2. Is het betaalbaar?
3. Bevordert het de militaire stabiliteit?
4. Bevordert het de vermindering van massavernietigingswapens?
5. Verhoogt het de veiligheid van West-Europa?

Uit het antwoord van de regering is gebleken dat zij zich in grote lijnen bij deze benadering heeft aangesloten.

(Voor nadere informatie: dr. J.J.C. Voorhoeve, tel. 070-614911, tst. 2704.)

Voortgang dereguleringsoperatie

Op 30 januari jl. vond er een discussie in de Kamer plaats over de voortgang van de dereguleringsoperatie. VVD-woordvoerder Jan te Veldhuis bracht daar, in hoofdlijnen, het volgende naar voren.

De VVD-fractie is van mening dat het dereguleringsproces een goed en voortvarend begin heeft gehad, met duidelijke afrondende politieke conclusies.

Mét de buitenwacht is de fractie echter van mening dat de hoeveelheid nieuwe wetgeving helaas nog steeds veel groter is dan de hoeveelheid gedereguleerde wetgeving. Hoewel Jan te Veldhuis vroeg om aan het eind van deze Kabinetsperiode per saldo minder regels te hebben dan aan het begin, zegt Minister Korthals Altes alleen toe dat hij verwachtte dat in mei 1986 de druk van regels minder zou zijn voor burger en bedrijfsleven.

Er bestaan bij de VVD-fractie ook twijfels of er voldoende dereguleringsprioriteiten worden gesteld. Onze woordvoerder noemde vier beleidsterreinen als voorbeeld: belastingwetgeving (groot onderhoud; tweeverdieners); WVC-wetgeving (BIG, Warenwet, Bejaardenorden); milieu-wetgeving en landbouw (Superheffingsregeling, Kampeerwet, Interim-wet-Varkens c.a.). Maar: op alle 4 gebieden geen of nauwelijks deregulering van bestaande wetgeving. Daarom deed Jan te Veldhuis een beroep op een mentaliteitsomgeving bij Ministers, respectievelijk Ministeries voor méér dereguleringsprioriteit.

De 15 Aanwijzingen van de Minister-President voor sobere wetgeving kunnen de dereguleringsplannen goed ondersteunen. Maar: zij bieden op zichzelf onvoldoende waarborgen voor een structurele aanpak van de deregulering. Bijvoorbeeld: geen sancties voor de Minister van Justitie; de Minister van Justitie is soms, politiek, zelf partij en daarmee niet geheel „vrij”/objectief. Er bestaat een kans op vermenging van dereguleringsargumenten met politieke opportuniteit.

De Kamer is aldus minder geïnformeerd, met consequenties voor controlerende taak; enz. Een ander Kabinet kan deze (deregulerings-)Aanwijzingen vrij simpel wijzigen of afschaffen.....

Door een wettelijke verankering van het dereguleringsbeginsel zou elke vrijblijvendheid achterwege blijven, zo betoogde Jan te Veldhuis. De dereguleringsmentaliteit wordt aldus min of meer afgedwongen: niemand kan en mag er dan nog omheen! Overigens werd er nog op aangedrongen om de soberheids-aanwijzingen ook aan de lagere overheden en p.b.o.'s ter warme aanbeveling aan te bieden.

Onze woordvoerder deed ook een beroep op het parlement om zelf bescheiden(er) te zijn. Hij wees op de honderden ingediende amendementen bij diverse wetten.

Zo zei hij ook dat, als het Kabinet de Kaderwet Specifiek Welzijn intrekt, CDA en PvdA niet tegelijkertijd om een (soortgelijke) Welzijnswet moeten vragen!

Twee jaar dereguleringservaring wijzen uit dat ambtenaren de poten onder hun stoel niet wegzagen.... Daarom moeten de Ministers dit handwerk zelf gaan doen! Jan te Veldhuis vroeg andermaal om, naast de -2% operatie, ook de stelling „minder ambtenaren - minder regels” vast te houden en uit te werken.

Onze woordvoerder hield een pleidooi voor een aanvullende, drieledige aanpak voor technisch/juridische en organisatorische problemen, te weten:

- a) inschakeling van externe bureaus, die „politieke dereguleringsopdrachten” concreet juridisch invullen/uitwerken, uiteraard onder eindverantwoordelijkheid van de Minister;
- b) instelling van een speciale „wetgevingsbrigade”; een

soort vliegende keep ten behoeve van alle departementen;

- c) meer flexibiliteit en mobiliteit door meer onderlinge uitwisseling van juridische know-how in het algemeen; dus: een soort deregulerings-civil-service.

Het eerste punt achtte de Minister (te) moeilijk. Het tweede en derde punt zou in een adviesaanvraag aan de Raad van State worden meegenomen.

Jan te Veldhuis betoogde dat het Kabinet ten onrechte te weinig prioriteit geeft aan deregulering van bestaande wetgevingscomplexen, waar bijna elke burger persoonlijk bij is betrokken, met name ten aanzien van onroerend goed, onderwijs, gezondheidszorg en de fiscale wetgeving. En hij vroeg per motie om een regelmatige evaluatie van bestaande wetgeving.

De circulaire-cultus/circulaire-trein dondert door, zo stelde Jan te Veldhuis.

Daardoor ontstaat veel pseudo-regulering. De controlerende rol van het parlement wordt aldus ondergraven en de strijd met de dereguleringsgedachte is duidelijk.

Daarom drong hij aan op uitvoering van een eerdere VVD-motie om het beleid met betrekking tot het indammen van de circulaire-stroom nu eens écht van de grond te laten komen.

De invoering van een bedrijventoets is prima.

Jan te Veldhuis drong er op aan dat elk departement ook zélf de regulering economisch/financieel moet toetsen; daardoor ontstaat er meer dereguleringsbewustzijn bij iedereen.

Economische Zaken kan dan achteraf een soort kwaliteitscontrole verrichten. Minister Korthals Altes was het hier mee eens.

(Voor nadere informatie: Mr. A.J. te Veldhuis, tel. 070-614911, tst. 2288.)